

Vaikuttavuusstrategia

ASV Arctic Smart Village Oy on yhteiskunnallinen yritys, jonka tavoitteena on maaseudun elinvoimaisuuden lisääminen, asumisen hinnan madaltaminen, ympäristö- ja ilmastovaikutusten pienentäminen ja oikeudenmukaisemman maailman rakentaminen.

Taustaa

Urbanisaatiokehitys on näivettänyt harvaan asuttua aluetta Suomessa ja muualla maailmassa vuosikymmeniä. Keskittäminen ja palveluiden siirtyminen yhä suurempiin keskustoihin on muodostanut hyvin hankalan tilanteen harvaan asutuille alueille. Haaste ei ole ratkaistavissa millään yksittäisellä toimenpiteellä, vaan samanaikaisesti on ratkaistava useampia ratkaisevia kompastuskiviä.

Samanaikaisesti, kun maaseudun asukasmäärä pienenee ja taloja pimenee, maaseudun positiivinen trendi kasvaa. Yhä suurempi joukko kaupunkilaisia suunnittelee vakavasti **maalle muuttamista**. TNS Kantar Agrin tekemän [tutkimuksen](#) mukaan jopa 844.000 kaupunkilaista on muuttamassa maalle. Neljä viidesosaa suomalaisista näkee tärkeänä, että maaseutu pysyy [elinvoimaisena](#) vaikka valtion kustantamana ja yhtä suuri osa suomalaisista näkee omakotitaloasumisen unelmana. Vain [alle viidennes](#) haluaisi asua kerrostaloissa.

Syitä etsitään usein **palveluiden vähyydestä** tai **töiden puutteesta**. Molemmat ovatkin jossain määrin totta ja myös linkittyneinä vahvasti toisiinsa. Kun palvelu lakkautetaan, myös työpaikkoja lakkautetaan. Harvaan asuttu alue on myös kärsinyt maa- ja metsätalouden automatisoitumisesta. Ne työllistivät aiemmin merkittävän määrän ihmisiä, mutta koneellistumisen myötä työvoiman tarve on vähentynyt merkittävästi. Monissa maaseutukunnissa tätä muutosta ei ole pystytty paikkaamaan luomalla uusia työpaikkoja. Sen vaikutuksesta työikäisten vaihtoehtoina on ollut jäädä työttömäksi, muuttaa työn perässä toisaalle tai ryhtyä yrittäjäksi. Sen sijaan palveluiden vähyyks ei useinkaan ole häiritsevää tekijä, ellei se ole terveyden kannalta kriittinen. Harvaan asutulla alueella on totuttu tarvittaessa hakemaan palveluita pitkänkin matkan päästä.

Muuttotappioiden myötä on muodostunut tilanne, jossa **uudisrakentaminen** hiipuu ja markkinoille tulevien asuntojen määrä on minimaalista. On yleistä, että esimerkiksi perikunnat pitävät tyhjilleen jääneet asunnot itsellään **lomapaikkana**. Useissa kunnissa vuokra-asuntojen rakentamista ei ole tapahtunut 1980 -luvun jälkeen. Nämä ovat yhdessä johtaneet tilanteeseen, jossa tarjolla ei ole nykyajan standardeihin soveltuvaa asumisen vaihtoehtoa **vuokrattavaksi** tai **ostettavaksi**. Finanssimaailman muutokset näkyvät myös harvaan asutun alueen rakentamisessa. Erityisesti ne nuoret lapsiperheet, joilla ei ole merkittävää omaisuutta tai jotka eivät saa rakennuslainalle muuta kiinteää vakuutta esimerkiksi vanhemmilta tai sukulaisilta, ovat mahdollottoman paikan edessä. Rakennettavan rakennuksen **vakuusarvo** määritellään usein niin alhaiseksi, ettei lainansaanti ole mahdollista. Yhdessä nämä muodostavat tilanteen, jossa useille maaseutupaikkakunnille muuttaminen on mahdollista vain niille, joilla on omaisuutta riittävästi uuden talon rakentamiseen. Asuntorakentamista hillitsee tehokkaasti myös median ylläpitämä mielikuva rakentamisinvestoinnin kannattamattomuudesta. Pelkoa asuntojen arvon laskusta ylläpitää säännöllisesti julkaistut

uutiset asuntojen arvon laskusta. Monikaan ei ajattele sijoitusta **kodin** rakentamisena tai asumiskustannusten laskua.

Valtakunnan **koulutuspolitiikka** on keskittänyt toisen asteen koulutusta vahvasti suurempiin yksiköihin. Se tuo kustannussäästöjä ja lisää koulutuksen laatua, mutta samalla se vähentää koulutustarjontaa harvaan asutulla alueella. Peruskoulun päätyttyä nuoren onkin usein lähdettävä opiskelemaan toiselle paikkakunnalle. Usein hän samalla rakentaa verkostoa ja elämää opiskelupaikkakunnalle. Valmistuttuaan hänellä saattaa olla jo vakituinen työpaikka ja puoliso opiskelupaikkakunnalla. Puolison kanssa kotipaikkakunnalle muuttaminen edellyttäisi oman asunnon löytymistä.

Ikärakenteen vanhetessa **huoltosuhde** heikkenee. Yhä useampi ikääntyvä henkilö tarvitsee apua jokapäiväisessä elämässään. Monelle riittää, kun kotipalvelun työntekijä käy auttamassa sen verran, että henkilö voi asua kotonaan. Maaseutukunnissa on aivan yleistä, että **kotipalvelun** tarjoajia ei ole riittävästi. Kun tarvittavaa apua ei saada järjestettyä kotiin, vanhus on sijoitettava **palveluasuntoon**, jonka kustannukset rasittavat kuntien talouksia koko ajan kasvavalla tahdilla. Avunsaannin hitaus hätätilanteissa lisää ikääntyvien ihmisten pelkoa asua yksin kotona. Pelkoa kasvattaa myös yksinäisyyden tuoma huoli avun hälyttämisestä, jos ei itse kykene hälytystä tekemään.

Lapsiperheiden puute näkyy luonnollisesti **työikäisten** ihmisten vähyytenä ja koulujen ylläpitämisessä. Suomen **kyläkouluista** onkin [lakkautettu](#) jo 90 %. Kylien asukkaiden kannalta se usein tarkoittaa yhteisten tilojen loppumista, asuntojen arvon laskua ja toivon menettämistä. Lapsiperheitä ei kylään muuta koulun puuttumisen vuoksi. Kylien yhteisöllisyyttä on hankala pitää yllä hyvästä tahdosta huolimatta. Esimerkiksi Leader -rahoituksella käynnistetyt yhteisöllisyyttä lisäävät hankkeet jäävät usein merkitykseltään lyhytaikaisiksi, kun vastuu toiminnasta jää yksittäisten henkilöiden tai yhdistysten harteille, eikä rahaa toimintaan ole.

Luonnonvara-alalle on tullut **uusia yrittäjiä** ja Suomi on matkailukohteena nostanut suosiotaan. Matkailu kasvaa erityisesti matkailukeskuksissa, mutta myös maatila- ja luontomatkailu kasvattaa suosiotaan. Monissa muuttotappiokunnissa mietitäänkin, miten työvoimapulaa voidaan ratkaista. Töitä olisi, mutta ei asuntoja. Työntekijöiden rekrytointi on vaikeaa asutopulan vuoksi.

Energian hinta on noussut erityisesti siirtohintojen kasvun myötä, mutta myös Pohjoismaisen pörssisähkön kalleuden seurauksena. Siirtohinnat voivat olla harvaan asutulla alueella kohtuuttoman suuria. Teknologian kehittymisen myötä itse tuotettu energia on tullut varteenotettavaksi vaihtoehdoksi teknologian hinnan laskiessa. Myös hajautetun energiantuotannon ratkaisut yleistyvät, joissa kyläyhteisöt investoivat omaan energiantuotantolaitokseen säästääkseen rahaa. Hyöty voisi olla suurempikin, mikäli he eivät olisi pakotettu maksamaan alueelliselle siirtoyhtiölle energian jakelusta.

Osuuskunta-ajattelu on nouseva trendi, joka lienee seurausta pääomien valumisesta yhä kauemmas kuluttajista. Osuuskunta asumisen muotona on kuitenkin suomalaisille suhteellisen tuntematon. Maassamme on vain kolmisenkymmentä asunto-osuuskuntaa, vaikka vanhimmat ovat yli sata vuotta vanhoja.

Uusi teknologia, uudet toimintamallit ja uusi ajattelutapa on mahdollisuus vastata muuttuneeseen tilanteeseen.

Älykylä® ratkaisuna

Älykylä® -asumiskonsepti on kehitetty olemassa olevat haasteet huomioiden ja pyrkien hyödyntämään erilaisia hyviä toimintamalleja ja teknologioita. Ensisijaisena tavoitteena on asumiskustannusten laskeminen, uudisrakentamisen mahdollistaminen ja alueen elinvoimaisuuden kasvattaminen keinona houkutella maaseutukuntiin asukkaita.

Asumisosuuskunta on vuokra- ja omistusasumisen välimuoto, joka madaltaa kynnystä rakentaa uusi asunto. Malli myös poistaa vakuusvaatimusten tuomat esteet, sillä asukas ei itse hae rahoitusta. Rahoituksen vakuudet hakee perustettava osuuskunta valtiolta ja lainan rahoituslaitokselta. Asukkaana on maksettava vain rahoituksen vaatima omavastuuosuus osuusmaksuna liittyessään osuuskuntaan ja hän saa maksamansa summan takaisin lähtiessään osuuskunnasta. Asuminen tapahtuu vuokrasuhteeseen perustuen.

Asumisosuuskuntapohjainen asumisen malli mahdollistaa monenlaisten ratkaisuiden käyttöönoton asumisen laatua ja elinvoimaisuutta parantamaan. Koska osuuskunta on yritys, se voi toimia myös tuottaja-, palvelu-, energia- tai työosuuskuntana tuottaen jäsenilleen hyötyä. Lisäksi yhteistyö SOTE osuuskunta Suomen kanssa mahdollistaa SOTE -palveluiden tuottamisen matalalla kynnyksellä.

Älykylät ovat energiaomavaraisia asuinalueita, joissa osuuskunta omistaa energiantuotantolaitoksen, energiavarastot ja jakeluverkon. Koko kylän kattava ns. Smart Grid mahdollistaa energian optimoinnin koko kylän tasolla, eikä vain rakennuskohtaisesti. Koska osuuskunta tuottaa energian omistamiinsa rakennuksiin omaa jakeluverkkoa käyttäen, esimerkiksi sähköstä ei luonnollisesti makseta energiaveroja tai siirtomaksuja (Vrt. aurinkopaneeli omakotitalon katolla). Säästöt energiakustannuksissa ovat jopa yli 50 % verrattuna ostoenergiaan. Hyöty energiaratkaisusta kasvaa sähkömarkkinoilla yleistyvien virtuaaliakkujen myötä, kun kesäaikana voidaan tuottaa käyttöä enemmän energiaa ja talvella hyödyntää ylijäämää maksutta.

Yhteisöllisyyttä konseptissa tuetaan monin eri tavoin aina osuuskunnan sääntöihin sisällytetyistä keinoista erilaisiin yhteisöllisiin toimintoihin. Yhteiskäyttötilat suunnitellaan palvelemaan asukkaita ja mahdollisuuksien mukaan myös kyläyhdistystä, jolloin yhteisöllisyyttä syntyy myös Älykylän ulkopuolisen yhteisön kanssa.

Rakentamisessa suositaan vähähiilisiä ratkaisuja, kuten puurakentamista. Lisäksi asukkaiden kulutusta pyritään pienentämään jakamistalouden ratkaisuilla, sekä kiertotaloutta edistämällä. Ilmasto- ja ympäristökuormitusta pyritään minimoimaan kaikissa rakentamisen ja asumisen vaiheissa parhailla mahdollisilla ratkaisuilla, sekä suunnittelulla. Tavoitteena on hiilineutraali asuminen!

Asumisosuuskunta voi tuottaa myös palveluita, tuotteita tai raaka-aineita liiketaloudellisin perustein. Liiketoimintojen tarkoitus on monitahoinen. Toisaalta joukkoyrittämisen tarkoitus on tehdä voittoa, jolla voidaan kattaa osuuskunnan muita kuluja, mutta toisaalta myös madaltaa kynnystä aloittaa yritystoimintaa. Sen lisäksi tällä voidaan tarjota työmahdollisuuksia matalalla kynnyksellä ja lisätä palveluita ja muuta tarjontaa alueen ihmisille ja yrityksille. Vaihtoehdot yrittämisen toimialoista ovat rajattomat, mutta erityisesti SOTE-palveluiden ja lähiruoan tuottaminen ovat vahvoja ehdokkaita kaikkialla harvaan asutulla alueella.

Vaikuttavuus

Älykylä® -projektin vaikuttavuus voidaan nähdä monen eri tahon kannalta. Sitä voidaan tarkastella alueellisesti asukkaiden, kunnan, yritysten tai maakunnan näkökulmasta eri mittareilla. Tarkastelun rajaustakin on hyvä pohtia, sillä esimerkiksi Utajärvellä vaikuttavuus on alkanut jo suunnitteluvaiheen jälkeen. Mittareita voivat olla asukasmäärä, raha, hyvinvointi, sosiaalinen vaikuttavuus, näkyvyys, palveluiden kehittyminen, veroäyri tai vaikka yksinäisyyden väheneminen. Koska vaikuttavuus voi olla niin monitahoinen, tässä strategiassa keskitytään asukkaiden ja kunnan saamiin hyötyihin, sekä vaikuttavuuksien saavuttamisen keinoihin ja edellytyksiin.

Asukkaat

Vaikuttavuus: Hyvinvoinnin lisääntyminen

Asukkaiden hyvinvointiin vaikuttaa useat eri elämänalueen asiat. Talous, elinympäristö, yhteisöllisyys, terveys, arjen helppous, sosiaaliset suhteet jne. Useat niistä ovat vaikeita mitattavia, mutta jotkut ovat helppoja. Esimerkiksi taloudellisen aseman mittaaminen on vaikeaa, koska emme saa tarkkoja tietoja kunkin asukkaan tuloista tai menoista. Siksi taloudellisen vaikuttavuuden arviointia voidaan tehdä vain Älykylässä tapahtuvien asioiden taloudellisilla merkityksillä verrattuna vaihtoehtoihin yleisiin ratkaisuihin. Yhteisöllisyyttä ja sosiaalisia tekijöitä voidaan mitata yhteisön kokoontumisilla ja yhteisön jäsenten aktiivisuudella yhteisön sisäisiin toimiin. Lisäksi hyvinvoinnin arviointia voidaan tehdä kyselyillä. Mittaustulosten perusteella arvioidaan vaikuttavuus.

Mittaaminen:

Taloudelliset vaikutukset: Taloudellisia vaikutuksia mitataan vertaamalla toteutuneita asumiskustannuksia omakotitalojen yleisiin kustannuksiin. Mitattavia kustannuksia ovat energiakustannukset, osuuskunnan tulojen vaikutus vuokriin, yhteiskäyttöhyödykkeiden hankintakustannuksissa saavutetut säästöt ja asumiskustannusten kokonaishinta ilman hyödykkeitä verrattuna vastaavassa asunnossa asumiseen vuokralla tai yksin omistamalla rakennuskustannusten säästö huomioiden.

Yhteisöllisyys: Yhteisöllisyyttä mitataan osallistumisaktiivisuudella. Mitattavia asioita on yhteisön kokoontumiset, yhteiset tapahtumat, kimpapydyt ja yhteiskäyttötilojen käyttö. Tulokset saadaan yhteisöihin tehtävillä haastatteluilla ja kyselyillä.

Hyvinvointi: Hyvinvointia mitataan kokonaisuutena kyselyillä. Tuloksia verrataan kansallisiin hyvinvointitutkimuksiin.

Onnellisuus: Onnellisuutta mitataan kyselytutkimuksilla.

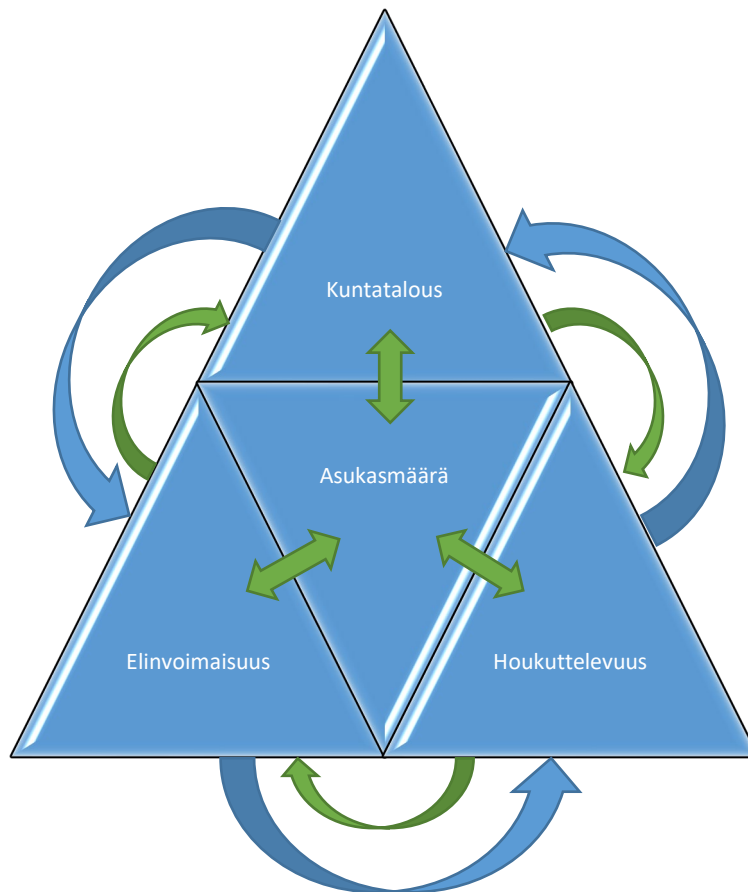
Kunnat

Vaikuttavuus: Elinvoimaisuus

”Elinvoimaisuuden käsite on laaja, osin hankala ja riippuvainen siitä, keneltä kyvystään” (Kuntaliitto; Kuka johtaa elinvoimaa?, 2018)

Elinvoimaisuus määritelmänä kattaa suuren joukon erilaisia tarkasteltavia muuttujia, jotka yhdessä ja erikseen vaikuttavat kunnan elinvoimaisuuteen. Elinvoimaisuuteen vaikuttaa muun muassa palvelut ja palveluiden saatavuus, yhteydet ja infran toimivuus, yrityselämän vireys, työllisyys, ikäjakauma, yhteisöllisyys, virkistysmahdollisuudet ja yleensäkin kyky vastata sekä lakisääteisiin velvoitteisiin, että kuntalaisten toiveisiin. Nämä kaikki ovat suoraan kytköksissä kunnan talouteen kaksisuuntaisesti, sekä kunnan houkuttelevuuteen asuinpaikkana. Kunnan talouteen vaikuttaa erityisesti kunnassa kirjoilla olevien

asukkaiden ja yritysten määrä ja sosiaalinen asema. Työssäkäyvät asukkaat tuottavat kunnallisverotuloja. Yritykset taas tuottavat yhteisöveroja. Lisäksi merkittävä tulonlähde kunnille on valtionosuudet, joiden suuruus vaihtelee riippuen väestön iästä ja huoltosuhteesta.

Mittaaminen:

Kunnan elinvoimaisuutta mitataan ensisijaisesti asukaskehityksellä (määrä, ikäjakauma, huoltosuhte), sekä kunnan tulojen muutoksilla. Muutosten mittaamisessa otetaan huomioon aikaisempi kehitys. Asukaskehityksen muutoksia mitataan siitä hetkestä, kun Älykylä -hanke ja siihen liittyvä viestintä aloitetaan. Mittarina käytetään tilastokeskuksen tilastoja. Koska useimmissa kunnissa väestökato on suurempaa, kuin perustettavan Älykylän asukastavoite, mittarina on muutos pitkän aikavälin keskimääräiseen asukaskehitykseen. Mikäli kunnassa on meneillään muuta merkittävää asukaskehitykseen mahdollisesti vaikuttavaa kehitystoimintaa, joka poikkeaa merkittävästi aiemmasta, tämän vaikutus huomioidaan tuloksissa sen mukaan, kuin sen vaikutus voidaan todentaa. Tulokehitystä arvioidaan samoilla periaatteilla, kuin asukasmäärän kehitystäkin.

Vaikuttavuus: Säästöjä senioripalveluissa

Vanhenemisen huolia ovat yksin jääminen, omaan terveydentilaan liittyvät haasteet, arkiaskareiden muuttuminen ylivoimaisiksi ja pärjäämisen tunteen mureneminen. Senioreiden ihanneasuminen sisältää esteettömän ja helppokulkuisen ympäristön, hyvät ja turvalliset ulkoilumahdollisuudet, sijainti on lähellä

lapsia tai lasten luo on helpot kulkuyhteydet, liikenneyhteydet ovat yleensäkin hyvät ja palvelut lähellä, ympäristö on tuttu, oma rauha ja yksityisyys säilyy, apuvälineitä saa tarvittaessa ja arkea piristää virikkeet ja harrastusmahdollisuudet. Asumista tukevia asioita ovat korostetusti oman aktiivisuuden ylläpitäminen ja sosiaalisten suhteiden ylläpitäminen. (P.Hämäläinen ja kumpp. 2013).

Poiketen esimerkiksi seniorikylistä, Älykylässä halutaan monipuolista ikäjakaumaa.

Mittaaminen:

Mitataan senioripalveluiden käyttäjien osalta tuotantokustannuksia ja verrataan niitä kunnan tuottamien palveluiden kustannuksiin. Mittaamisen edellytyksenä on, että palveluiden tuottamisen hintatiedot luovutetaan ASV:lle.

Vaikuttavuus: Rakennuskannan ikäjakauman nuorentuminen

Kunnissa, jossa rakennetaan vähän, rakennusten keski-ikä nousee koko ajan. Toisin sanoen yhä suurempi osuus käytössä olevasta rakennuskannasta lähestyy käyttöikänsä loppua. Kunnan tulevaisuuden kannalta asia on merkityksellinen niin yritystoiminnan, kuin asutokannankin näkökulmasta. Käyttötarkoitukseensa kelvollisten rakennusten olemassaolo on edellytys sekä kunnan oman palvelutuotannon, yritysten, kuin asukkaidenkin tarpeiden mahdollistamiseksi.

Mittaaminen:

Mitataan rakennuskannan keski-ian kehitystä pitkällä aikavälillä ja muutosta keski-ikään Älykylä -hankkeen aloittamisen jälkeen. Lisäksi mitataan uudisrakentamisen määrän kehitystä vuositasolla verrattuna pitkän aikavälin keskiarvoon ennen Älykylä -hanketta.

Vaikuttavuus: Perusopetuksen oppilasmäärän kasvu

Mittaaminen: Oppilasmäärän kehitys

Vaikuttavuus: Asumisen hiilijalanjäljen madaltuminen

Mittaaminen: Kunnan asukkaiden hiilijalanjäljen keskiarvon muutos

Vaikuttavuus: Imago paranee

Mittaaminen: Positiivisten uutisten määrän kehitys (jos kunnalla mediaseuranta), asumisesta ja yrittämisestä kiinnostuneiden yhteydenottojen määrän kehitys, somenäkyvyyden kehitys, turistien määrän kehitys

Vaikuttavuus: Työpaikat lisääntyy

Mittaaminen: Työpaikkojen määrän kehitys aiempaan trendiin verrattuna

Vaikuttavuus: Kuntalaisten tulevaisuuden usko paranee

Mittaaminen: Kyselytutkimukset, barometrit

Mitä vaikuttavuuksia voidaan varmuudella luvata Älykylän perustamisella?

- Uusia asukkaita
- Säästöjä asumiskustannuksiin
- tuloja kunnalle
- rakennuskannan uudistumista
- edellytykset yhteisöllisyyden kasvamiselle
- näkyvyyttä

Mitä lupauksen pitäminen edellyttää?

- Älykylän toteutumisen
- Yhteistyötä kunnan ja yritysten kanssa

Mitkä juurisyyt johtivat yhteiskunnallisen yrityksen perustamiseen? Vieläkö ne ovat päteviä?

Perustaja ja pääosakas Juri Laurila haluaa kehittää kestävämpää ja oikeudenmukaisempaa yhteiskuntaa ja varmistaakseen lupaavaksi osoittautuneen konseptin alkuperäisen ideologian säilymisen, hän teki aloitteen yhtiöjärjestyksen muuttamisesta yhteiskunnallisen vaikuttavuuden varmistamiseksi. Ideologia on vahva myös konseptin sisällä ja siihen sisältyy myös ideologiaa uhkaavien tekijöiden torjuminen etupainotteisesti. Konseptin kiinnostuksen kasvu on vain vahvistanut niitä ideologisia tavoitteita, joita konsepti voi saada aikaiseksi. Mikäli kasvunäkymät toteutuvat, ASV Arctic Smart Village ja Älykylä® -konsepti voi kasvaa todella merkittäväksi toimijaksi asumisen sektorilla. Tämä mahdollistaa myös merkittävän panostuksen aluekehitykseen ja maaseutukuntien elinvoimaisuuden parantamiseen.

Lähteet:

Kuntaliitto: Kuka johtaa elinvoimaa, 2018

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=13&ved=2ahUKEwjh_7nlsYrnAhWNmlsKHWg1AxcQFjAMegQIARAB&url=https%3A%2F%2Fshop.kuntaliitto.fi%2Fdownload.php%3Ffilename%3Duploads%2Felinvoimaverkosto_ebook.pdf&usg=AOvVaw3kHSoA8p0fsGyA3Z48erK-

VTT: Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen, 2013, P.Hämäläinen ja kumpp.

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=5&ved=2ahUKEwii78WjwZHnAhUr4KYKHevxA-YQfjAEegQIAhAB&url=https%3A%2F%2Fwww.vtt.fi%2Finf%2Fpdf%2Ftechnology%2F2013%2FT79.pdf&usg=AOvVaw23Zb6a_4I2k4U-B-l9eu-B